

BUDJET TASHKILOTLARIDA DAVLAT XARIDLARINI AMALGA OSHIRISHNING JORIY HOLATI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI

Yunusova Sevara Turayevna

O'zbekiston Respublikasi Toshkent

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada budjet tashkilotlarida davlat xaridlarini amalga oshirishning joriy holati va ularni takomillashtirish istiqbollari tahlil qilingan. Davlat xaridlarining samaradorligi iqtisodiy resurslarni oqilona taqsimlash, shaffoflikni ta'minlash, korrupsiya xavfini kamaytirish va milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini qo'llab-quvvatlash kabi muhim ko'rsatkichlar asosida baholanadi. Maqolada davlat xaridlarini amalga oshirishda qo'llaniladigan asosiy tamoyillar, ularning amaliy ahamiyati va samaradorligini oshirish imkoniyatlari o'rganilgan. Tadqiqot davomida budjet tashkilotlarida davlat xaridlarini takomillashtirish uchun zarur bo'lgan strategik rejalashtirish, raqamli platformalarni joriy qilish va tender jarayonlarini shaffoflashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan. Ushbu tadqiqot natijalari davlat xaridlarini boshqarishning samaradorligini oshirish, korrupsiyaga qarshi kurashish va byudjet mablag'laridan oqilona foydalanishga qaratilgan strategik qarorlar qabul qilishda amaliy ko'mak sifatida foydalanilishi mumkin.

Kalit so'zlar: Davlat xaridlari, budjet tashkilotlari, iqtisodiy samaradorlik, shaffoflik, strategik rejalashtirish, raqamli texnologiyalar, korrupsiyaga qarshi kurash.

Abstract. This article analyzes the current state of public procurement in budgetary organizations and prospects for its improvement. The efficiency of public procurement is assessed based on key indicators such as the rational allocation of

economic resources, ensuring transparency, reducing corruption risks, and supporting the sustainable development of the national economy. The article examines the main principles applied in public procurement, their practical significance, and opportunities for increasing efficiency. The study develops recommendations for strategic planning, the introduction of digital platforms, and ensuring the transparency of tender processes to enhance the public procurement system in budgetary organizations. The results of this study can be used as a practical foundation for making strategic decisions aimed at improving the efficiency of public procurement management, combating corruption, and ensuring the rational use of budgetary funds.

Keywords: *Public procurement, budgetary organizations, economic efficiency, transparency, strategic planning, digital technologies, anti-corruption.*

KIRISH

Hozirgi iqtisodiy va ijtimoiy sharoitda davlat xaridlarini amalga oshirish tizimining samaradorligi mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Byudjet mablag‘laridan oqilona foydalanish, shaffoflikni ta’minlash va korrupsiyani kamaytirish uchun davlat xaridlari tizimini takomillashtirish zarur. Ushbu maqolada davlat xaridlari jarayonlarini samarali tashkil etish va uni yanada rivojlantirish uchun amalga oshirilishi lozim bo‘lgan chora-tadbirlar tahlil qilinadi.

Davlat xaridlari tizimi iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu tizim davlatning moliyaviy resurslarini maqsadli va samarali taqsimlash orqali jamiyat ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi. Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo‘llab-quvvatlash, raqobatbardosh shart-sharoitlarni yaratish va tender jarayonlarining shaffofligini ta’minlash orqali iqtisodiyotning rivojlanishiga katta hissa qo‘shish mumkin.

Raqamli texnologiyalarning joriy qilinishi davlat xaridlarining samaradorligini oshirishda alohida ahamiyatga ega. Elektron tender platformalarini yaratish, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarini qo‘llash va xarid jarayonlarining barcha

bosqichlarini onlayn nazorat qilish orqali mablagʻlarning toʻgʻri taqsimlanishini taʼminlash mumkin. Bu esa nafaqat vaqt va resurslarni tejashga, balki korrupsion xatti-harakatlarning oldini olishga yordam beradi.

Innovatsion boshqaruv yondashuvlari davlat xaridlari jarayonlarini yanada samarali tashkil etishda muhim rol oʻynaydi. Bu yondashuvlar orqali davlat mablagʻlaridan oqilona foydalanish, moliyaviy jarayonlarni optimallashtirish va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishga erishish mumkin. Mahalliy korxonalar va kichik biznes subyektlarini davlat xaridlarida faol ishtirok etishga jalb qilish esa iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Davlat xaridlarini takomillashtirish boʻyicha olib borilgan tadqiqotlar ushbu sohadagi muammolarni aniqlash va ularni hal qilish boʻyicha strategik yoʻnalishlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada ishlab chiqilgan tavsiyalar davlat xaridlarini samarali boshqarish, resurslardan maqsadli foydalanish va shaffoflikni oshirishga qaratilgan. Natijada, davlat xaridlari tizimining takomillashuvi jamiyatning iqtisodiy ehtiyojlarini qondirish, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qoʻllab-quvvatlash va mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga sezilarli hissa qoʻshadi.

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, davlat xaridlarini samarali amalga oshirish uchun strategik rejalashtirish, moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va shaffoflikni oshirish zarur. Davlat xaridlarida mablagʻlardan oqilona foydalanish va jarayonning samaradorligini oshirish uchun optimallashtirilgan boshqaruv tizimlari alohida ahamiyatga ega. Innovatsion yondashuvlar, jumladan, raqamli tender platformalarini joriy etish, avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish va manfaatdor tomonlarning faol ishtirokini taʼminlash xarid jarayonlarining shaffofligini oshirishda muhim oʻrin tutadi. Shu bilan birga, ijtimoiy masʼuliyatni rivojlantirish, jumladan, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qoʻllab-quvvatlash va jamiyat ehtiyojlariga mos loyihalarni amalga oshirish, davlat xaridlarining ijobiy taʼsirini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Davlat xaridlarini boshqarish bo'yicha yondashuvlar turlicha bo'lib, ular jarayonning barcha bosqichlarini tahlil qilish, mablag'larning adolatli taqsimotini ta'minlash va samaradorlikka erishishga asoslanadi. Har bir hudud va soha uchun individual boshqaruv tizimini ishlab chiqish orqali resurslarni samarali yo'naltirish va loyihalarni sifatli amalga oshirish mumkin. Ushbu usullar fuqarolar va manfaatdor tomonlarning faol ishtirokini kuchaytirishga hamda qaror qabul qilish jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolada o'rganilgan yondashuvlar va tavsiyalar davlat xaridlarini samarali tashkil qilish va jamiyat bilan davlat o'rtasida ishonchni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega.

Jadval 1. Davlat xaridlarini amalga oshirishning asosiy tamoyillari

Tamoyillar	Tavsifi	Amaliy misollar
Strategik rejalashtirish	Xaridlar uchun aniq maqsad va ustuvor yo'nalishlarni belgilash.	Mahalliy infratuzilma loyihalariga ustuvor e'tibor qaratish.
Moliyaviy boshqaruv	Mablag'lardan oqilona foydalanish va resurslarni samarali taqsimlash.	Mahalliy ishlab chiqaruvchilar bilan shartnomalar tuzish.
Innovatsion texnologiyalar	Raqamli platformalar va avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy qilish.	Tender jarayonlarini onlayn boshqarish va natijalarni real vaqtda kuzatish.
Shaffoflik	Xarid jarayonlari haqida ochiq ma'lumotlar berish va adolatni ta'minlash.	Ommaviy axborot vositalari orqali har bir bosqichni yoritib borish.

Tamoyillar	Tavsifi	Amaliy misollar
Ijtimoiy mas'uliyat	Mahalliy ehtiyojlarga mos loyihalarni amalga oshirish va ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash.	Ijtimoiy infratuzilmani yaxshilashga qaratilgan loyihalarni moliyalashtirish.

Ushbu jadval davlat xaridlarini samarali tashkil qilishda asosiy tamoyillarni tizimli ravishda aks ettiradi. Jadvalda ko'rsatilgan tamoyillar davlat mablag'larining adolatli va samarali sarflanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Davlat xaridlarini amalga oshirish jarayoni davlat byudjetining samaradorligini ta'minlash va resurslarni oqilona boshqarishda muhim ahamiyatga ega. Davlat tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish va davlat xaridlarini samarali tashkil etish uchun quyidagi yondashuvlar amalga oshirilishi lozim:

1. **Xaridlar jarayonini raqamlashtirish va avtomatlashtirish.** Davlat xaridlarini optimallashtirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarur. Elektron xarid platformalarini keng joriy qilish va shaffoflikni oshirish orqali xaridlar jarayonida ishonchlilik ta'minlanadi.

2. **Tender va tanlov tizimlarini takomillashtirish.** Xaridlar jarayonini samarali boshqarish uchun tender va tanlov shaffofligini ta'minlash muhim. Bu, o'z navbatida, narxlarning maqbulligini va sifatli mahsulot tanlashni kafolatlaydi.

3. **Resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash.** Xarid jarayonida byudjet mablag'larini oqilona taqsimlash, ortiqcha xarajatlarning oldini olish va eng maqbul yetkazib beruvchilarni tanlash davlat xaridlarining natijadorligini oshiradi.

4. **Xaridlar jarayonida ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish.** Xaridlarni amalga oshirishda ekologik mahsulotlar va xizmatlarni tanlash, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash va atrof-muhitni muhofaza qilishga yo'naltirilgan siyosatni joriy etish zarur.

5. **Xodimlarning malakasini oshirish.** Davlat xaridlari jarayonida qatnashuvchi xodimlarning bilim va ko'nikmalarini oshirish, ularni tender jarayonlarini

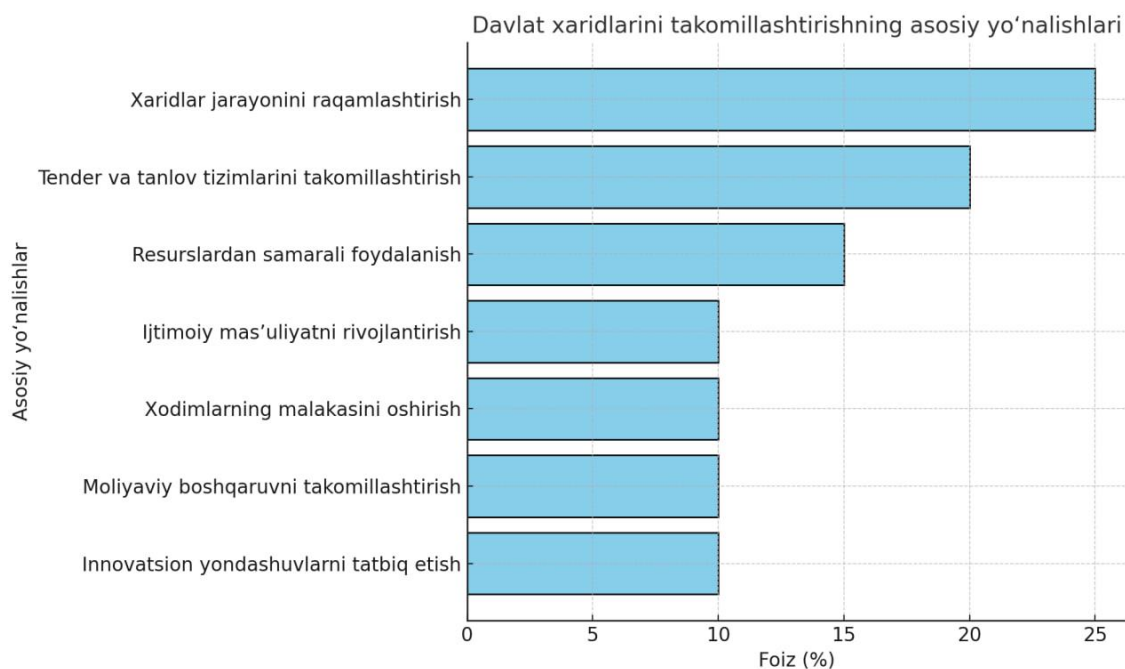

samarali boshqarishga yo‘naltirilgan trening va o‘quv kurslari bilan ta‘minlash muhim ahamiyatga ega.

6. Moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish. Davlat xaridlarida moliyaviy nazoratni kuchaytirish, mablag‘larning to‘g‘ri va samarali sarflanishini ta‘minlash uchun moliyaviy rejalashtirish tizimini kuchaytirish zarur.

7. Innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish. Xaridlar jarayoniga yangi texnologiyalarni tatbiq etish orqali jarayonni tezlashtirish, shaffoflikni ta‘minlash va korrupsiyaning oldini olish mumkin.

Davlat xaridlarining samaradorligini oshirish va takomillashtirish davlatning iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. Ushbu jarayonda byudjet mablag‘laridan oqilona foydalanishni ta‘minlash va jamiyat ehtiyojlariga mos mahsulot va xizmatlarni tanlash davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlaridan biri bo‘lishi lozim. Shu tariqa, davlat xaridlarini samarali boshqarish orqali nafaqat byudjet mablag‘laridan samarali foydalanish, balki jamiyatga ijobiy ta‘sir ko‘rsatish va davlatning iqtisodiy salohiyatini mustahkamlash imkonini beradi.

Rasm 1. Davlat xaridlarini takomillashtirishning asosiy yo‘nalishlari

Ushbu diagramma davlat xaridlarini takomillashtirishning asosiy yoʻnalishlarini foizdagi ulushlari bilan ifodalaydi. Xaridlar jarayonini raqamlashtirish eng katta ulushni (25%) tashkil etadi, bu esa shaffoflik va samaradorlikni oshirish uchun muhim ahamiyatga ega ekanini koʻrsatadi. Boshqa yoʻnalishlar, jumladan, tender va tanlov tizimlarini takomillashtirish (20%) va resurslardan samarali foydalanish (15%) kabi omillar, davlat xaridlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan asosiy choralardir. Diagramma orqali barcha yoʻnalishlarning nisbiy ahamiyatini osongina koʻrish mumkin.

Xulosa

Davlat xaridlarini amalga oshirish tizimi mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va rivojlanishiga muhim taʼsir koʻrsatadi. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, davlat xaridlarining hozirgi holatini takomillashtirish uchun bir qancha ustuvor chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Birinchi navbatda, xarid jarayonlarini raqamlashtirish va avtomatlashtirish davlat xaridlarining shaffofligini oshirish va vaqtni tejashga xizmat qiladi. Raqamli platformalar va elektron tender tizimlari orqali korrupsiyaga qarshi kurashni kuchaytirish ham mumkin.

Davlat xaridlarida tender va tanlov jarayonlarini takomillashtirish orqali yetkazib beruvchilarni tanlashda raqobat muhitini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonlarni adolatli va ochiq tashkil etish natijasida resurslardan samarali foydalanish taʼminlanadi. Iqtisodiy tahlillarga asoslangan rejalashtirish orqali xaridlar byudjet mablagʻlarini oqilona taqsimlashga yoʻnaltirilishi kerak.

Innovatsion texnologiyalarni davlat xaridlariga tatbiq etish tizimning samaradorligini oshiradi. Ayniqsa, ekologik mezonlarni inobatga olish orqali uzoq muddatli iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikka erishish mumkin. Bu nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki davlatning ijtimoiy masʼuliyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, davlat xaridlarida ijro nazorati va monitoring tizimlarini kuchaytirish, jarayonlarni doimiy ravishda tahlil qilish va ularning natijadorligini baholash tizimning samaradorligini oshiradi.

Mazkur chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali davlat xaridlarining samaradorligi sezilarli darajada yaxshilanadi. Bu esa resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlab, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashga imkon yaratadi. Natijada, mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va rivojlanishi uchun mustahkam poydevor shakllantiriladi.

Manbalar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2022). **Davlat xaridlarini amalga oshirish bilan bog'liq tartib-taomillarni tashkil etish va o'tkazish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida.** Qaror, 20.05.2022 yildagi 276-son.
2. Fayzullayev, A. (n.d.). Davlat Xaridlari Sohasida Sodir Etilgan Korrupsion Jinoyatlar Uchun Javobgarlikni Tartibga Soluvchi Qonun Hujjatlarining Xorijiy Huquqiy Tahlili. Huquq.
3. Ro'zimurodova, Ch., & Xaydarov, N. (2024). **O'zbekiston Respublikasi davlat xaridlarini amalga oshirishning nazorat tizimi.** Iqtisodiyot va biznes bo'yicha ilmiy maqola.
4. Umarkulov, A. (2024). **Davlat xaridlarini amalga oshirishga qaratilgan qonunchilik yanada takomillashtirilmoqda.** Mamlakatimizda iqtisodiy islohotlar.
5. O'zbekiston Respublikasi Oliy Ta'lim, Fan va Innovatsiyalar Vazirligi. (2024). **Moliya: Davlat xaridlari.** 5-Modul, "Lesson Press" nashriyoti, Toshkent.
6. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. (2018). **Davlat xaridlari to'g'risida.** Qonun, 07.05.2018.
7. Raximjonov, K. I. (2024). **O'zbekiston Respublikasi IIV tizimida davlat xaridlarini takomillashtirish istiqbollari.** Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. Toshkent.
8. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. (2021). **Davlat xaridlari to'g'risida.** Qonun, 22.04.2021 yildagi O'RQ-684-son.